

Kürd Milliyetçi Düşüncesi anlayışını bir sisteme oturtma ve yayma anlayışı ile Londra merkezli yapılan paneller serisi olan: 'İkinci Kürd Aydınlanması ve '68'in 50.Yılı' oturumu gerçekleşti. Van merkezli NEHRİ WEŞAN desteği ile yapılan panel, Engin Erkiner ve Faysal Dağlı'nın katılımı ve İlhan Genç moderatörlüğü ile yapıldı. 1880 bağımsızlıkçı düşüncenin öncüsü Şeyh Ubeydullah Nehri ilk Kürd Aydınlanması olarak alınırsa, ikincisi Kuzey Kürdistan için '49'lar ve '55'ler davası ve sonucunda oluşan DDKO (doğu devrimci kültür ocakları) ile DDKD (doğu devrimci kültür dernekleri) ve sonrası yaşananlar olarak ele alınabilir. Bu alt yapının tarihi süreci ve kişilikleri üzerinde durularak, dünyada ve Türkiye'de 1968 kültürünün sonuçları yeniden değerlendirildi.

Dersim 1938'den sonra 1940 Dicle Talebe Yurdu bunların ilk oluşum yeridir.

Bilindiği gibi Canip Yıldırım, Yusuf Azizoğlu ve Musa Anter'in çıkardığı 'İleri Yurt' gazetesinde Musa Anter'in 'Kımlı' şiiri Kürdçe olduğu için dava açıldı ve Aralık 1959'da başlayan tutkamlarda, 50 kişi gözaltına alındı. Mehmet Emin Batu gözaltında işkenceden öldü, böylece 49 Kürd aydınınının davası 3 Ocak 1961'de başlamış oldu. Naci Kutlay, Koço Elbistan, Nurettin Yılmaz, Medet Serhat, Said Elçi, Sait Kırmızıtoprak, Yaşar Kaya, Emin Kotan, Sıtkı Elbistan ve Şerafettin Elçi gibi Kürd tarihi karakterleri bu davanın içindedir.

Hemen 1960 darbesinin ardında Haziran 1960'ta 'ağalık ve şeylik tasfiyesi' adı altında yeni bir Kürd aydın ve önder kıymına gidildi. 'Kürd Milliyetçileri' olduğu ve sistemi tehdit ettikleri bahanesi ile başta Bucak'lar ve Fırat'lardan oluşan büyük bir aydın-önder gözaltına alındı, Sivas-Kabakyazı'da açık arazide kurulan bir kampta esir tutuldular. Daha sonra bunlardan 55'i sürgüne gönderildi. Hüsamettin Cindoruk: 'Kürdçülük orada bir okul gibi ortaya çıktı' diye kamptaki durumu ve gücü tanımlamış oldu. Buradan darbecilerin kimi-neyi hedeflediği de anlaşılıyor.

Eylül 1967 ile Kasım 1969 'Doğu Mitingleri' ile yeni bir süreç başladı. DDKO 1969'da kuruldu ve 12 Mart 1970'de kapatıldı. DDKO, 'doğuculuktan' 'sömürge Kürdistan'a geçiştir. Daha sonra ise 1974'te DDKD açıldı. Kürdi örgütlenmeler bundan sonra oluşmaya başladı. Faik Bucak tarafından kurulan T-KDP (Türkiye Kürdistanı Demokrat Partisi) sol içinde çıkmayan tek Kürdi yapı idi, Kawa, KUK, Rizgari, TKSP-Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi-(TİP içindeki 'doğulular' tarafından kuruldu) bu süreçte oluştu.

Dicle-Fırat Dergisi, Komal Yayınları ve Deng Dergisi bu dönemde yayınlandı ve önemli birer kaynak ve tartışma merkezleri oldu. Bu dönem DDKO üyesi M. Emin Bozarlan, Mem-u Zin-i ilk kez latin harfleri ile Kürdçe çıkardı. İsmail Beşikçi, Mümtaz Kotan, İbrahim Güçlü, Ferit Uzun, Tarık Ziya Ekinci ve Mehdi Zana bu sürecin diğer bilinen isimlerindedir. DDKO'nun İstanbul kurucu başkanı ise Kürd Aydın ve bilgisi: Necmettin Büyükkaya'dır. Tek başına isimlere bakıldığında bile nasıl bir Kürdi güç ve aydın –aydınlanmadan bahsedildiği anlaşılabilir.

Panelistlerden: Engin Erkiner, Avrupa Solu ve bölge üzerine ayrıntılı araştırmaları ile biliniyor. Alt Emperyalist Türkiye ve Kürdistan politikaları da yine aynı isimli kitaptan hareketle daha önce bir panel ile değerlendirmişti. 1968 Üzerine kitabında yazarıdır. Bu süreci ve Kürdistan ile Türkiye üzerindeki muhalefet etkisi ve günümüze kalanlar bu çerçevede değerlendirildi.

Katılımcılardan Faysal Dağlı ise Kürd düşünce tarihinin belgeselleri ve yazını üzerine çalışmalar yapmış, basın emekçilerindedir. 'Ateşten Portreler' ve 'Kutsal Kitaplar ve Mitolojide Kürdler' eserleri bilinenlerdendir. Faysal Dağlı ise panelde Kürdistan üzerinde durarak, '49'lar ve sürecinde DDKO ve sonrası üzerinde durdu.

Katılımcıların soru, cevap ve tartışmaları ile panel sonlandı. Bu dönemin daha ayrıntılı bir biçimde Kürd tarihinin önemi açısından yeniden anımsanması ve üzerinde durulması gerektiği bir kere daha ortaya çıktı. Britanya Alevi Federasyonu Londra ise panele ev sahipliği yaptı.

Engin Erkiner değerlendirmesinde, 1968'in 1972'ye kadar süren bir dönem olduğu açılışı ile konuşmasına başladı. '68 her anlamda varolanın daha iyisi için bir itirazdır, kapitalist sistemde bu sisteme, sosyalist sistem ise daha iyi ve etkili sosyalizm nasıl olması düşüncesi ile bu sisteme bir itiraz çıkışıdır, diye konuşmasını sürdürdü. Genel bir sivil toplum ve sol düşünce ile örgütlenildiği, dönemin komünist partilerinin hareketin içinde olmadığını ekledi. Eğitim bir devletin temel varlığıdır, kendisine rağmen bunu değiştirilmesine izin vermez. Biz bir sistem yalanları ile büyüdük, itirazımız bu yalanlardır. Türkiye '68'i fazla yaşamadı, bu dönemin etkili isimlerinden: Hüseyin İnan 'biz kaybedebiliriz am direniş örneği bırakacağız' dediğini belirten Engin Erkiner, dünyada çeşitli etkili sivil muhalefet çıkaran '68 Türkiye'de bir kültürel etki yaratamadı, 'ilk milli kurtuluş savaşı' bir yalan olduğu, ilk savaşı veren lider Simon Bolivar'dır ve Güney Amerika'da İspanyol sömürgeciliğine karşı vermiştir dedikten sonra, 'süreç biraz Gezi direnişine benzetilebilir, daha çok yaşam tarzlarına karışmaya bir itirazdır, ama '68'in daha kapsamlı olduğunu, TİP'in (Türkiye İşçi Partisi) Kürd sorunu üzerine belirlemeler yapmasını ve DDKO'nun sürecinde bir biçimde etkili olduğunu söyledi. Dünyada '68 bitti ama MTTB (Milli Türk Talebe Birliği) militanlarının bugün AKP ile iktidar olması itibari ile muhafazakar cephe devam

ettiğini söyleyerek konuşmasını tamamladı.

Faysal Dağlı ise konuşmasına '49'lar tarihçesi ve altyapısının anlatmakla başladı. MIT raporundan hareketle bin Kürd aydını imha edilirse Kürd hareket ve düşüncesi geriler mantığı ile 1959'da bu operasyonun başladığını belirtti. Ayrıca '55'ler davası ile Haziran 1960'da Kürd ileri gelenlerinden 485 kişinin Sivas'ta bir kampa toplandığı ve içlerinden 55 kişinin çeşitli sürgün ve hapis cezalarına çarptırıldığını vurguladı. Bunun devamı olarak 1962'de ise '23'ler davası ile Nave Roja dergisi çevresinde hareket eden Alevi-Zaza Kürd Aydınlarının tutuklandığını böylece sürecin Kürd aydınlanması ve direniş örgütlenmesi üzerinde büyük bir baskı kurduğunu belirtti. Sonuç olarak bu üç sürecin şahsiyetlerinin Kürd aydınlanması ve politikası üzerinde etkili çalışmalar ve emekler verdiğini açıkladı. Günümüzde bu şahsiyetlerin Kürdi düşünce ve davranışta hala belirleyici bir yeri olduğu vurgulandı.

Tartışma bölümünde 1968 süreci Kürd düşüncesi üzerinde sol hakimiyet ile olumsuz etki bıraktığı üzerinde duruldu. Sistemin 'kemalizm' ve günümüzde ise kendisini 'ümme' anlayışı ile var ettiğini, Kürd karşıtlığı ve düşüncesi bu çerçevede zarara-zafa uğratıldığı belirtildi. Hepsi var oldu ama o etki ile Kürdistan düşüncesi zaafa uğratıldı denildi. Özellikle 1960 darbesinin bunun altyapısını oluşturduğu anti- Kürd bir süreç durumuna geldi. Dinleyicilerden birisi babasının '49'lar davasında yargılandığı ve buna rağmen evlerinde bütün kardeşlerin her çeşit sol harekette olduğu ama babasına rağmen Kürdi bir duruş gelişmemesine o yıllarda çok şaşırıldığını, anlamsız bulduğunu, bugün ise bunun nedeninin 1960 darbesinin Kürd düşünce ve davranış biçimini bilerek 'sola' yönlendirme olduğunu anıları ile anlatması, neredeyse günün özeti oldu.

Faysal Dağlı sorulara: 'Kürd meselesi tarihi bir intikam ve ahlaki devamlılık meselesidir. Komşularla egemen sol dahil, ilişkimiz iyi komşuluk ilişkisi biçiminde olmalıdır' dedi.

Engin Erkiner ise: 'Bütün savaşlar artık küreseldir, en küçük bir ülkedeki savaş bile çok boyutlu uluslararası katılım ve etkiler ile yapılıyor, genel olarak iç savaşlar daha çok göçmen işçilerin finans desteği ile sürüyor, destekleniyor' biçiminde yorum yaptı.